

Bombes que fan figa

El *Diccionari de la literatura catalana* diu que Joaquim Balader i Sanchis (València, 1828-1893) publica l'obra *Fugint de les bombes* en col·laboració amb Eduard Escalante. Però hi va haver un tercer col·laborador, Josep Ovara i Piquer (València, 1827-1881), com queda recollit en l'article dedicat a aquest segon autor, tot i que aquí el títol és un pèl diferent: *Futxint de les bombes*. Cap dels dos títols no és correcte, perquè porta signes d'exclamació. A més, el títol original pre-fabrià no és pas *futxint* sinó *fuchint*: ¡*Fuchint de les bombes!*

Cultura catalana en gris

Segons el llibre col·lectiu *La cultura catalana*, d'Editorial Base, coordinat per Jaume Sobrequés i Callicó, l'escriptor Vicens [sic] Villatoro obté el premi Sant Jordi amb el llibre *Evangelí en gris*. Vicenç Villatoro el va obtenir amb el llibre *Evangelí gris*.

Aixequen la camisa al lector

En la versió Random House Mondadori-Carme Arenas d'*El cementiri de Praga* apareix un home vell, assegut en una taula de ca seva, "embolcallat amb una camisa de dormir". Embolcallat amb una camisa de dormir? Sí que era estrofolari. Si llegim Umberto Eco descobrirem que estava "avolto in una veste da camera", és a dir, embolcallat amb una bata.

S'equivoquen de feina

El DIEC2 ignora que *feinejar* indica fer feina, o feines, però especialment, com diu l'Alcover/Moll, a banda de variada, una feina lleugera. A més de l'Alcover/Moll, ho sap el GD62: "Ocupar-se en feines lleus, sense gran complicació", definició il·lustrada amb l'exemple: "Feinejava per la casa esperant l'hora de dinar". I també el Primer Diccionari: "Fer una feina o diverses feines petites, que no cansen gaire", definició il·lustrada amb l'exemple: "Al meu pare li agrada feinejar pel jardí".

Manuel Forcano edita i tradueix l'enigmàtic 'Llibre de la Creació', obra clau del pensament jueu

És, potser, el text més enigmàtic de la literatura hebrea de tots els temps, però dels que han exercit una influència més pregonada, després del Talmud, en el desenvolupament del pensament jueu, tot i la seva brevetat i les extremes dificultats per a comprendre'n el missatge. Mai tan poques paraules no havien tingut tant poder ni fascinat tantes ments preclares. Així presenta l'opuscle anònim *Llibre de la Creació*, redactat entre els segles II i IV, el seu editor i traductor al català, Manuel Forcano (Barcelona, 1968). L'obra ha estat publicada per l'Editorial Fragmenta, en bilingüe hebreu-català.

El *Llibre de la Creació* és el primer assaig especulatiu conegut del pensament jueu en llengua hebrea i cal considerar-lo, diu Forcano, com el sòcol conceptual de diversos sistemes de la filosofia i la mística judaïques. Pel que fa específicament a la literatura d'especulació esotericomística, és un text fonamental, indispensable; i pel que respecta a la càbala jueva, és un llibre fundacional i gairebé considerat sagrat.

Els primers a citar-lo, els rabins del Talmud, el van considerar un formulari màgic; posteriorment, entre els segles X i XII, van ser els racionalistes els qui el van examinar, sobretot el primer capítol, com si es tractés d'un antic tractat de filosofia; i finalment, a partir de finals del segle XII, van ser els místics els que van fer per adequar el text dins el motlle de la càbala i els que el van considerar un manual de meditació sobre l'origen del cosmos, del món i de l'home. Els cabalistes van estudiar-lo com una deu inesgotable de misteris que podia explicar l'origen del món i la seva organització.

També ha estat interpretat com un manual de màgia blanca, com una guia de meditació i fins i tot com un tractat de gramàtica sobre l'estructura i la fonètica de la llengua hebrea.

L'obra, que ha arribat a nosaltres en dues versions, ofereix un discurs compacte sobre cosmogonia i cosmologia amb la intenció de distanciar-se de la manera com s'exposa la creació del món al llibre del Gènesi, i de tot allò que tradicionalment n'han dit els rabins del Talmud. Però vist des d'una altra perspectiva, una de les teories que Forcano considera entre les òptimes és la que indica que l'autor de l'opuscle no és sinó un jueu amb inclinacions místiques que judaïtza conceptes utilitzats pels gnòstics i que ell adapta amb intencions especulatives i màgiques. Aquesta judaïtzació comporta l'atribució autoral del llibre al patriarca Abraham per part de l'anònim redactor.

El més antic comentari cabalístic del *Llibre de la Creació* sorgeix de l'Escola de Girona. El va fer el rabí Isaac ben Abraham (ca. 1160-1235) conegut com Isaac el Cec, el més brillant dels primers formuladors de la Càbala. Els seus deixebles Azriel de Girona (1160-1238) i Ezra de Girona (1157-1238) també n'escriguren comentaris, així com la màxima figura del judaisme català, Moisès ben Nahman de Girona (1195-ca. 1270).

Manuel Forcano, doctor en filologia semítica, ha estudiat hebraística a Israel i arabística a Síria i Egipte.

Lluís Bonada